

-गुणनम् oblique multiplication. -ज a. born or begotten by an animal; यस्माद्वाजप्रभावेण तिर्यग्जा ऋषयोऽभवन् Ms. 10. 72. -जनः an animal; Bhāg. 2. 7. 46. -जातिः f. the brute kind (opp. man). -ज्या an oblique chord. -दिश f. any horizontal region (opposed to nadir and zenith.) -प्रमाणम् breadth. -प्रेक्षणम् a side-look. -प्रेक्षण, प्रेक्षिन् a. looking obliquely; Bhāg. 5. 26. 36. -यानः a crab. -योनः an animal; Ms. 7. 149. -योनिः f. animal creation or race; तिर्यग्योनौ च जायते Ms. 4. 200. -सूत्रम् a cross-line. -स्रोतस् m. 1 the animal world. -2 an animal, a beast or bird.

तिर्यक् ind. Obliquely, crookedly, in a slanting or oblique direction; तिर्यगास्थाय संकुद्धः पक्षीशे भगवान्हरिः Rām. 7. 7. 41; विलोकयति तिर्यक् K. P. 10; Me. 51; Ku. 5. 74;

तिर्यक्ता, -क्त्वम् 1 Animal nature. -2 Breadth.

तिरश्ची, तिर्यञ्ची The female of an animal.

तिरश्चीन a. [तिर्यगेव स्वार्थे ख] 1 Oblique, sideways, awry; गतं तिरश्चीनमनूरुसारथेः Śi. 1. 2; यथा तिरश्चीनमलातशल्यम् U. 3. 35. -2 Irregular. -Comp. -वंशः a beehive; आदित्यो देवमधु तस्य द्यौरिव तिरश्चीनवंशोऽन्तरिक्षम् Ch. Up. 3. 1. 1.

तिरीटम् A crown; L. D. B. -टः The Lodhra plant; L. D. B.

तिल I. 1 P. (तेलति) To go, move. -II. 6 P., 10 U. (तिलति, तेलयति-ते) 1 To be unctuous or greasy. -2 To anoint, smear with oil.

तिलः [तिल्क्] 1 The sesamum plant; नासाभ्येति तिलप्रसूनपदवीम् Git. 10. -2 The seed of this plant; नाकस्माच्छाण्डिलीमाता विक्रीणाति तिलेस्तिलान् । लुञ्चितानितरैर्येन कार्यमत्र भविष्यति ॥ Pt. 2. 70. -3 A mole, spot. -5 A small particle, as much as a sesamum-seed; तिले तालं पश्यति 'makes mountains of molehills.' -Comp. -अन्नम् rice with sesamum seed. -अप्, -अम्बु, -उदकम् water with sesamum seed offered to the dead as a libation; एते यदा मत्सुहृदोस्तिलपः Bhāg. 10. 12. 15; श्राद्धानि नोऽधिभुजे प्रसभं तनूजैर्दत्तानि तीर्थसमयेऽप्यपिबत्तिलाम्बु Bhāg. 7. 8. 45; Ś. 3; तेषां दत्त्वा तु हस्तेषु सपवित्रं तिलोकदम् Ms. 3. 223. -उत्तमा N. of an Apsaras. -ओदनः, -नम् a dish of milk, rice and sesamum. -कठः sesamum powder (Mar. तिलकूट). -कल्कः dough made of ground sesamum. °जः oil-cake made of the sediment of ground sesamum. -कालकः 1 a mole, a dark spot under the skin. -2 a disease of the penis, in which the fleshy parts become black and die off. -किट्टम्, -खलिः f., -खली, -चूर्णम् the caky sediment of sesamum after the oil is extracted; स्थाल्यां वैदूर्यमस्यां पचति तिलखलीमिन्धनैश्चन्दनाद्यैः Bh. 2. 100. -चतुर्थी The 4th day of the dark-half of Māgha. -तण्डुलकम् an embrace (so called because in it the two bodies are united together like rice mixed up with sesamum-seed). -तैलम् sesamum-oil; -द्वादशी The 12th day of a

particular month (kept as a festival); तां रणस्वामिनं द्रुं तिलद्वादश्यहे गताम् Raj. T. 5. 395. -धेनुः f. sesamum made up in the form of a cow and offered as a present to a Brahmana. 'यावता वक्षेण कृत्स्ना धेनुराच्छादिता भवति तद्वन्न-पूरिततिलाः' is the another meaning given in the com.; भरणेषु द्विजातिभ्यस्तिलधेनुं प्रदाय वै Mb. 13. 64. 35. -पर्णः turpentine. (-र्णम्) sandal-wood. -पर्णी 1 the sandal tree. -2 frankincense. -3 turpentine. -पर्णिका, -पर्णि (र्ण)कम् sandal-wood. -पिच्चटम् Sweetmeat of sesamum powder and sugar; L. D. B. -पिञ्जः, -पेजः barren sesamum. -पीडः an oilman; स्नेहेन तिलवत्सर्वसर्गचक्रे निपीड्यते । तिलपीडैरिव Mb. 12. 174. 24. -भाविनी jasmine. -मयूरः a species of peacock. -रसः, -स्नेहः sesamum oil. -होमः a burnt offering of sesamum.

तिलकः [तिल्क्कुच, तिल इवार्थे स्वल्पे वा कन् वा] 1 A species of tree with beautiful flowers; Rām. 2. 94. 9; आक्रान्ता तिलकक्रियापि तिलकैर्लीनाद्विरेफाञ्जनैः M. 3, 5; न खलु शोभयति स्म वनस्थलीं न तिलकस्तिलकः प्रमदामिव R. 9. 41. Kālidāsa describes the beauty of this tree as being akin to that of the saffron-mark on the forehead of a woman. The name suggests a relation to *tila*, the sesame plant, *Sesamum indicum* Linn. Now this plant has got flowers that have got a very pretty appearance. It is a shrub and not a tree. It grows four to five feet in height. Its flower has five petals. The lower petal is the longest. In wild variety there is a prominent spot on the longest petal which is highly suggestive of the saffron-mark on the forehead of a woman. -2 A freckle or natural mark under the skin. -3 The sesamum tree. -कः, -कम् 1 A mark made with sandalwood or unguents &c.; मुखे मधुश्रीस्तिलकं प्रकाश्य Ku. 3. 30; कस्तूरिकातिलकमालि विधाय सायम् Bv. 2. 4; 1. 121. -2 The ornament of anything (used at the end of comp. in the sense of 'best', 'chief' or 'distinguished'); कुलं; जीवलोकं Māl. 9. 21; यस्य न विपदि विषादः संपदि हर्षो रणे न भीरुत्वम् । तं भुवनत्रयतिलकं जनयति जननी सुतं विरलम् ॥ Pt. 1. 105. -3 The burden of a song (ध्रुवक). -का A kind of necklace. -कम् 1 The bladder. -2 The right lung. -3 A kind of salt. -4 A kind of disease, the appearance of dark spots on the skin without any inflammation. -5 Alliteration. -Comp. -आश्रयः the forehead.

तिलकायते Den. Ā. To serve as a *Tilaka*-mark.

तिलकित a. 1 Marked with a *Tilaka*. -2 Adorned; तावत्तिलकितं प्राच्या मुखमुद्भासितेन्दुना Ks. 93. 17; Raj. T. 2. 40. -3 Freckled, spotted; also तिलकिन्.

तिलतुदः An oilman.

तिलशः ind. In pieces as small as sesamum-seed, in very small quantities.

तिल्य a. Fit for the cultivation of sesamum. -ल्यम् A field of sesamum.